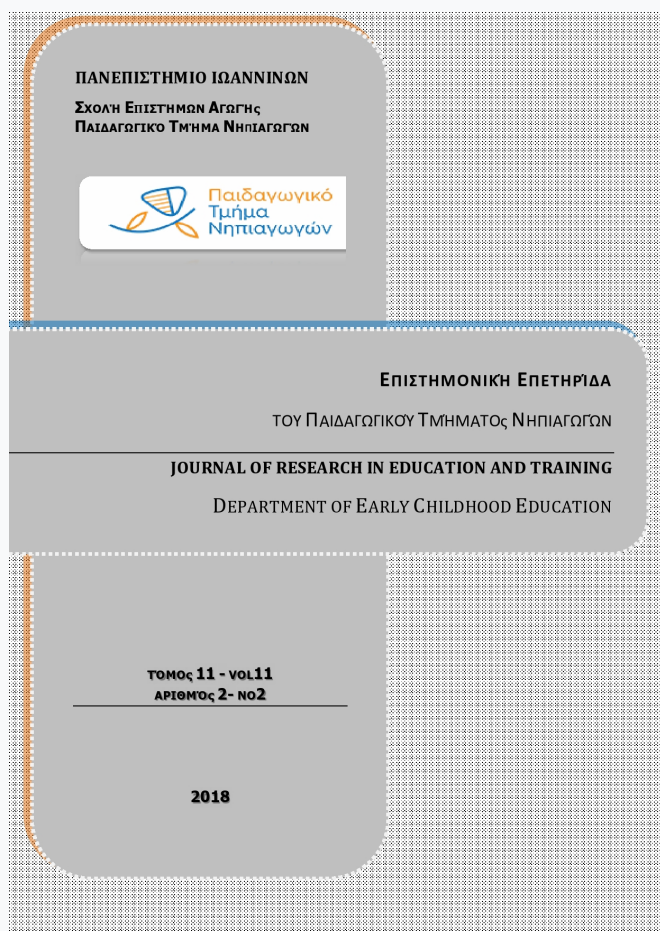

Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τόμ. 11, Αρ. 2 (2018)

Η προσέγγιση της προσφυγικής κρίσης από τις ιστοσελίδες ενημέρωσης στην Ήπειρο

Σοφία Νάκου, Λήδα Στεργίου

doi: [10.12681/jret.15870](https://doi.org/10.12681/jret.15870)

Copyright © 2018, Σοφία Κωνσταντίνος Νάκου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νάκου Σ., & Στεργίου Λ. (2018). Η προσέγγιση της προσφυγικής κρίσης από τις ιστοσελίδες ενημέρωσης στην Ήπειρο. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 11(2), 1–26.
<https://doi.org/10.12681/jret.15870>

Η προσέγγιση της προσφυγικής κρίσης από τις ιστοσελίδες ενημέρωσης στην Ήπειρο

Σοφία Νάκου & Λήδα Στεργίου

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Περίληψη

Από το 2015 ένας σημαντικός αριθμός προσφύγων και μεταναστών διένυσε τα σύνορα της Ελλάδας με προορισμό άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Μικρό μέρος αυτού του πληθυσμού παρέμεινε στην Ελλάδα συσσωρευόμενο κυρίως στα νησιά εισόδου απ' όπου προοδευτικά μετακινείται προς την ενδοχώρα. Τον Μάρτιο του 2016, η Ήπειρος δέχτηκε τους πρώτους αιτούντες άσυλο με κύριες προελεύσεις τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Πακιστάν και τη Σομαλία. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η αποτύπωση του τρόπου με τον οποίο προσεγγίστηκε το ζήτημα της προσφυγικής κρίσης από τρεις ηλεκτρονικές σελίδες ενημέρωσης της Ηπείρου (Ιωαννίνων, Άρτας, Πρέβεζας) σε διάστημα 14 μηνών (από 01/01/16 μέχρι 31/03/2017). Βάσει ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου εξετάστηκαν 319 σχετικά "άρθρα"/αναφορές και διαπιστώθηκαν τα εξής: ο μεγαλύτερος αριθμός αναφορών εντοπίστηκε κατά την περίοδο της πρώτης άφιξης προσφύγων (Μάρτιος 2016) και κατά την έναρξη της συζήτησης για την εκπαίδευση των παιδιών (Σεπτέμβριος & Νοέμβριος 2016). Η πλειοψηφία των αναφορών πλαισιώθηκε περιπτωσιολογικά, χωρίς εστίαση στα αίτια της προσφυγικής κρίσης, ενώ μικρό μέρος τους πλαισιώθηκε θεματικά, δηλαδή με εστίαση στα αίτια της προσφυγικής κρίσης και στην αντιμετώπιση του θέματος ως ευρωπαϊκού ζητήματος. Η θεματολογία κινήθηκε κυρίως γύρω από την κοινωνική αλληλεγγύη για τους πρόσφυγες και τις υποδομές φιλοξενίας, ενώ σε μικρότερο ποσοστό αφορούσε στην παραβατική συμπεριφορά των προσφύγων.

Λέξεις-κλειδιά: Ιστοσελίδες Ενημέρωσης, Μετανάστες, ΜΜΕ, Πλαισίωση, Πρόσφυγες, Προσφυγική κρίση.

The approach of the refugee crisis from the information websites in Epirus.

Σοφία Νάκου & Λήδα Στεργίου

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Summary

In 2015 and thereafter, a great number of refugees and immigrants arrived in Greece. Several hundreds of them crossed the border from Greece to other European countries. At the same time a small number remained in Greece. They were mainly concentrated in the islands of their entry to Greece and from there, a number of them gradually moved to the mainland. In March 2016, Epirus received the first asylum seekers mostly from the following countries: Syria, Afghanistan, Iraq, Pakistan and Somalia. The purpose of this paper is to examine how the refugee crisis was represented and which themes and topics were explored in three popular news websites in Epirus (Ioannina, Arta, Preveza) over a period of 14 months (from 01/01/16 to 31/03/2017). Based on a quantitative content analysis, 319 related articles / posts were examined with the following findings: the largest number of refugee theme articles were detected firstly during the first wave of refugee arrivals (March 2016) and secondly at the emergence of debates surrounding children's education (September & November 2016). The majority of these texts were case-specific, with no focus on the causes of the refugee crisis, while a small part of them was thematic, focusing on the causes of the refugee crisis and addressing matters concerned as a wider European issue. Themes and topics of these posts were mainly about social solidarity for refugees and hospitality infrastructure. Furthermore a smaller percentage of the texts were about the delinquent behavior of refugees.

Key-words: Framework, Immigrants, Information Websites, Media, Refugees, Refugee Crisis.

Εισαγωγή

Πρόσφατα η Ελλάδα ως το νοτιοανατολικό σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) που την καθιστά κύρια πύλη εισόδου βρέθηκε στο επίκεντρο της προσφυγικής κρίσης και κλήθηκε να διαχειριστεί ένα εκτεταμένο κύμα εισόδου προσφύγων, με κύρια πηγή προέλευσης τη διαλυμένη από τον εμφύλιο πόλεμο Συρία, αλλά και χώρες όπως το Αφγανιστάν, το Ιράκ και άλλες.

Το 2015, σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ.), εισήλθε στην Ευρώπη μεγάλος αριθμός προσφύγων/μεταναστών, συνολικά 1.046.599 άτομα, ενώ ο συνολικός αριθμός αφίξεων μέχρι τα τέλη Δεκεμβρίου 2016 ήταν 387.739 άτομα. Ειδικότερα, στην Ελλάδα, το 2015 καταγράφηκαν 857.363 αφίξεις, ενώ το 2016, 176.906 αφίξεις, σημειώθηκε, δηλαδή, μείωση κατά 79% (Δ.Ο.Μ., 2016α).

Οι παραπάνω αριθμοί δεν αφορούν άτομα που παρέμειναν στην Ελλάδα, αλλά το σύνολο των εισερχόμενων, μεγάλο μέρος των οποίων μετακινήθηκε προς άλλες χώρες της Ε.Ε.

Ο αριθμός των μεταναστών από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν μειώθηκε το 2016, ενώ αντιθέτως αυξήθηκε ο αριθμός εισερχόμενων ατόμων από αφρικανικές χώρες, κυρίως από τη Νιγηρία και την Ερυθραία. Συγκεκριμένα, μετά την εφαρμογή της συμφωνίας Ε.Ε.-Τουρκίας, οι πρόσφυγες/μετανάστες από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν αποτελούσαν περίπου 68,5% του συνολικού αριθμού των αφίξεων, ενώ στο τέλος Δεκεμβρίου ο αριθμός αυτός μειώθηκε σε μόλις 41% (Δ.Ο.Μ., 2016β). Ενδεικτικά, τον Μάιο του 2016 η Ελλάδα φιλοξένησε περίπου 54.000 πρόσφυγες και μετανάστες – από τους οποίους οι 8.400 βρισκόταν στα νησιά του Αιγαίου (UNHCR, 2016).

Τον Σεπτέμβριο 2017, σύμφωνα με στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας, ο εκτιμώμενος αριθμός προσφύγων/αιτούντων άσυλο ανερχόταν στις 45.614 (32.158 στην ενδοχώρα και 13.456 στα νησιά) (UNCHR, 2017).

Με βάση τα στοιχεία του ηπειρωτικού τύπου, οι πρώτες προσφυγικές ροές στην Ήπειρο εντοπίζονται στο Νομό Ιωαννίνων, στην περιοχή της Κόνιτσας (11/03/2016) των Δολιανών (18/3/2016) και του Κατσικά (20/03/2016) (epiruspost, 2016,α,β,γ) και στο Νομό Πρέβεζας, στην περιοχή της Φιλιπιάδας (19/03/2016) (maxitisartas, 2016).

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο οι ηλεκτρονικές ιστοσελίδες ενημέρωσης στην Ήπειρο προσέγγισαν το ζήτημα της προσφυγικής κρίσης και με το είδος της πλαισίωσης που χρησιμοποιήθηκε: εάν δηλαδή η προσφυγική κρίση προσεγγίστηκε ως ευρωπαϊκό ζήτημα ή ως ζήτημα διακυβέρνησης της Ελλάδας και χειρισμού του αρμόδιου υπουργού, δηλαδή, ως εθνικό ζήτημα.

Επιπλέον, εξετάζεται ο τρόπος παρουσίασης και η θεματική εστίαση των υπό διερεύνηση άρθρων. Ειδικότερα, εξετάζεται το προσφυγικό ζήτημα και η απόδοση αιτιότητας που απορρέει από τον τρόπο παρουσίασης και αντιμετώπισής του από τα ηλεκτρονικά μέσα.

Ημερήσια Θεματολογία

Μια από τις λειτουργίες της ενημέρωσης είναι η κατασκευή πραγματικότητας που διαμορφώνουν ατομικές και συλλογικές στάσεις και αντιλήψεις (Τσιτσανούδη, 2008:32).

Η πιο σημαντική επίδραση των Μ.Μ.Ε. είναι η ικανότητα τους να οριοθετούν τον κόσμο για εμάς. Ο Cohen (1963) αναφέρει πως ο τύπος «μπορεί να μην μας λέει πολύ επιτυχώς τι να σκεφτούμε, αλλά έχει εξαιρετική επιτυχία στο να μας λέει περί τίνος να σκεφτούμε»(σελ.23). Ο Lippmann, επισημαίνει πως οι πολιτικές μας αποκρίσεις είναι αντιδράσεις στις εικόνες που έχουμε για τον πραγματικό κόσμο και ότι αυτές οι εικόνες επιλέγονται και διαμορφώνονται από τα Μ.Μ.Ε. (Lippmann,1988:13).

Μέσω του καθορισμού της δημόσιας θεματολογίας, τα Μ.Μ.Ε. ιεραρχούν τον δημόσιο διάλογο, καθώς ο τρόπος με τον οποίο προβάλλονται κάποια θέματα ή γεγονότα επηρεάζει την εικόνα που έχουμε για αυτά. Σύμφωνα με τους Paletz & Entman(1981) «τα ΜΜΕ σταθεροποιούν τις κυρίαρχες απόψεις, μεγεθύνουν γεγονότα και θέματα, μερικές φορές αλλάζουν απόψεις και τελικά καθορίζουν τις επιλογές (σελ. 189).

Ως προς το περιεχόμενο της ημερήσιας θεματολογίας, έχουν εντοπιστεί τέσσερις βασικοί παράγοντες επηρεασμού: ο δημοσιογραφικός, που αναφέρεται στην επαγγελματική και προσωπική κρίση του δημοσιογράφου, ο οργανωτικός, που αφορά τις πηγές προέλευσης των ειδήσεων, ο οικονομικός, που σχετίζεται με τους οικονομικούς περιορισμούς στην παραγωγή των ειδήσεων και ο τεχνολογικός, που περιλαμβάνει τα χρονικά και χωρικά όρια συλλογής των ειδήσεων, όπως προκύπτουν από την χρήση συγκεκριμένων τεχνολογιών (Benett & Livingston, 2003:370).

Σύμφωνα με τον Naveh (2002:7), η επιλογή των ειδήσεων εξαρτάται από την ιδεολογία του δημοσιογράφου, την επικαιρότητα της είδησης, τη σημασία της, τα πρόσωπα που αφορά, τη βιαιότητα ή την αρνητικότητα της ιστορίας, τον συσχετισμό της με την εγχώρια πραγματικότητα, την πρόσβαση των Μ.Μ.Ε. σε σχετικές με την είδηση πληροφορίες, καθώς και από την δυνατότητα ένταξής της στα ήδη καθορισμένα πρόσωπα της ειδησιογραφίας. Εξίσου σημαντικός παράγοντας μπορεί να θεωρηθεί η εμπορική και η πολιτική επιρροή της ιδιοκτησίας του μέσου.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι αυτό που οι δημοσιογράφοι κρίνουν ως σημαντική είδηση δεν ταυτίζεται πάντοτε με αυτό που ενδιαφέρει το κοινό αλλά βασίζεται στην ιεράρχηση των επιλογών που επιχειρείται από τους ίδιους (Τσιτσανούδη,2006).Όπως σημειώνουν οι Tai&Chang(2002), «οι ενδιαφέρουσες ειδήσεις είναι αυτές για τις οποίες ενδιαφέρεται να μάθει το κοινό. Οι σημαντικές ειδήσεις είναι αυτές, που οι συντάκτες κρίνουν, ότι το κοινό πρέπει να γνωρίζει» (σελ. 254).

Τελικά, τα Μ.Μ.Ε. αποφασίζουν για την ενημέρωσή μας παρέχοντας τα κύρια στοιχεία για τις εικόνες που αφορούν τον κόσμο και επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα αξιολογούμε και τα ιεραρχούμε. Η επιλογή των ειδήσεων και η θέση τους στη συνολική εκροή του δημοσιογραφικού προϊόντος καθορίζουν, όχι μόνο τα θέματα που θα μας απασχολήσουν, αλλά και τη σημασία που θα πρέπει να τους αποδώσουμε (McCombs&Shaw,1976:12).

Πλαισίωση(framing)

Ως *πλαισίωση* ορίζεται η επιλογή κάποιων πλευρών μιας αντιληπτής πραγματικότητας και η ανάδειξή τους σε προεξέχοντα μέρη ενός μηνύματος με σκοπό να προωθήσουν α) τον ορισμό κάποιου προβλήματος, β) μια αιτιακή σχέση (ποιο ερμηνεύεται ως αίτιο του προβλήματος), γ) μια ηθική εκτίμηση, τη διαχείριση του εν λόγω αντικειμένου (Entman, 2007:52).

Η πλαισίωση εστιάζει δηλαδή στη διαδικασία ορισμού μιας κατάστασης, ενός προβλήματος, ως αποτέλεσμα της επιλεκτικής παρουσίασης και της διάκρισης ορισμένων χαρακτηριστικών που προσανατολίζουν σε μια συγκεκριμένη ερμηνεία του αντικειμένου.

Η επίδραση της πλαισίωσης αποσκοπεί στο να εστιάσει την προσοχή πάνω σε μια ή περισσότερες οπτικές του προβλήματος. Στην πλαισίωση, αυτό που αλλάζει είναι το βάρος που προσδίδεται στην αντίληψη για ένα συγκεκριμένο θέμα.

Η δυνατότητα των Μ.Μ.Ε. να δημιουργούν πολιτικές απόψεις, όπως και να επιλέγουν ποιο θέμα έχει προτεραιότητα στην παρουσίαση, συνδέεται άμεσα και με τον βαθμό στον οποίο το κοινό εξαρτάται από τα μέσα επικοινωνίας για ενημέρωση και προσανατολισμό. «Τα άτομα με υψηλό βαθμό ανάγκης προσανατολισμού αναφορικά με κάποια πολιτικά θέματα, θεωρείται πως είναι περισσότερο ευάλωτα στη θεματολογία των μέσων ενημέρωσης» (Παπαθανασόπουλος, 1997:154).

Η διαχείριση των δημόσιων προβλημάτων εξαρτάται από τους μηχανισμούς ιεράρχησης και πλαισίωσης που τα μέσα ενημέρωσης επιστρατεύουν για την επεξεργασία των ειδήσεων. Οι μηχανισμοί αυτοί αποκτούν στρατηγική σημασία, τόσο ως προς την προσοχή της οποίας θα τύχουν τα προβλήματα, όσο και ως προς τον έλεγχο του ορισμού τους. Οι τρόποι με τους οποίους οι ορισμοί των προβλημάτων ενεργοποιούνται στην επεξεργασία της πολιτικής πληροφορίας από τα Μ.Μ.Ε. επιδρούν στη νομιμοποίηση κάποιων δρώντων και στον αποκλεισμό άλλων. Ο Entman(2007) συνοψίζοντας τις βασικές όψεις της πλαισίωσης, υποστηρίζει ότι τα πλαίσια «προσδιορίζουν τα προβλήματα, διαγιγνώσκουν τις αιτίες, προβαίνουν σε ηθικές αξιολογήσεις και προτείνουν λύσεις» (σελ.57).

Μολονότι διακρίνονται αρκετοί τύποι πλαισίωσης, στο πλαίσιο αυτής της εργασίας θα εστιάσουμε στην πλαισίωση του καταλογισμού, η οποία θα χρησιμοποιηθεί για την επεξεργασία του υπό διερεύνηση υλικού. Ο Iyengar (1991:14) αναφέρει ως «πλαισίωση καταλογισμού» τον αιτιακό καταλογισμό της ευθύνης διαχείρισης ή πρόκλησης του προβλήματος, εν προκειμένω, ποιος, δηλαδή, ευθύνεται για την επίλυση/διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος και τι το προκάλεσε. Η απόδοση αιτιότητας για ένα συγκεκριμένο ζήτημα παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς επηρεάζει τις στάσεις σχετικά με τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα και δίνει απάντηση σε δυο ερωτήματα: ποιος θεωρείται υπεύθυνος και ποιος έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει και να διαχειριστεί ένα συγκεκριμένο φαινόμενο. Στο πλαίσιο αυτό, διακρίνονται δυο είδη πλαισίωσης, η *περιπτωσιολογική* και η *θεματική*. Πλαισιώνοντας θεματικά μια είδηση, τα Μ.Μ.Ε. λειτουργούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να προτρέπουν στο συλλογικό καταλογισμό της ευθύνης.

Σ' αυτή τη λογική, το προσφυγικό ζήτημα παρουσιάζεται ως παράγωγο μιας ευρύτερης πολιτικής και γεωπολιτικής κατάστασης. Η θεματική πλαισίωση της

προσφυγικής κρίσης σχετίζεται με την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου ως ευρύτερου ευρωπαϊκού ζητήματος.

Απ' την άλλη, η περιπτωσιολογική πλαισίωση εστιάζει σε ένα συγκεκριμένο φαινόμενο/ γεγονός χωρίς να το συνδέει με τις αιτίες του. Η περιπτωσιολογική πλαισίωση εστιάζει, για παράδειγμα, στην προσωπική ιστορία ενός πρόσφυγα και όχι στις γενεσιουργές αιτίες του πολέμου στη Συρία. Προσεγγίζει το προσφυγικό ζήτημα ως εθνικό ζήτημα, ως ζήτημα διακυβέρνησης.

Σύμφωνα με τον Cross (2008:172), το ενδιαφέρον και τα συναισθήματα των ανθρώπων ενεργοποιούνται περισσότερο με την περιπτωσιολογική πλαισίωση παρά με την θεματική. Όταν ένα θέμα πλαισιώνεται θεματικά, παρατηρείται μια αποστασιοποίηση από το άτομο και μια επικέντρωση στο ευρύτερο περιβάλλον και στις αιτίες του ζητήματος.

Με βάση όσα προηγήθηκαν, τέθηκε ο βασικός στόχος της παρούσας μελέτης που ήταν να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο προσέγγισαν οι τοπικές ιστοσελίδες ενημέρωσης το ζήτημα της προσφυγικής κρίσης. Το βασικό ερευνητικό ερώτημα αφορά στον τρόπο μέσω του οποίου, τα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης κάλυψαν το ζήτημα της προσφυγικής κρίσης και το είδος πλαισίωσης που χρησιμοποιήθηκε (εάν, δηλαδή, αντιμετωπίστηκε ως ευρωπαϊκό ζήτημα ή ως ζήτημα χειρισμών των τοπικών αρχών). Ειδικότερα, εξετάστηκε το προσφυγικό ζήτημα και η απόδοση αιτιότητας που απορρέει από τον τρόπο παρουσίασης και προσέγγισής του στις ηπειρώτικες ενημερωτικές ιστοσελίδες. Ειδικότερα, ερευνητικά ερωτήματα στα οποία επιχείρησε να απαντήσει η παρούσα έρευνα είναι τα εξής:

- Πόσα άρθρα δημοσιεύτηκαν σχετικά με το προσφυγικό ζήτημα στην Ήπειρο, σε χρονολογική σειρά εντός ενός έτους, ανά ημέρα και μήνα δημοσίευσης,
- Αν παρατηρήθηκε αύξηση των δημοσιευμένων άρθρων σε περιόδους νέων ροών προσφύγων προς την Ήπειρο ή/και σε περιόδους εντάσεων,
- Ποια ή ποιες θεματολογίες επικρατούν στα δημοσιευμένα άρθρα,
- Πόσα άρθρα πλαισιώνονται περιπτωσιολογικά και πόσα θεματικά,
- Ποια είναι η έκταση των άρθρων με βάση τον αριθμό των λέξεων που χρησιμοποιούνται (μεγάλο, μεσαίο, μικρό).

Μεθοδολογία έρευνας

Η μέθοδος που επιλέχθηκε ως συμβατή με τον σκοπό της παρούσας μελέτης είναι η ποσοτική ανάλυση περιεχομένου. Αντικείμενο της ανάλυσης περιεχομένου μπορεί να αποτελέσει κάθε είδος γραπτού κειμένου που βασίζεται σε τεκμήρια γραπτής ή/και λεκτικής επικοινωνίας (Βάμβουκας, 2007:264). Κύριο στοιχείο της ανάλυσης περιεχομένου είναι η κατηγοριοποίηση των δεδομένων η επιτυχία της οποίας εξαρτάται από τις κατηγορίες που διαμορφώνονται με βάση τον σκοπό της έρευνας. Κατά την διαδικασία της κατηγοριοποίησης, ο ερευνητής ερμηνεύει το περιεχόμενο της με την υπό ανάλυση επικοινωνιακή μονάδα βάσει των κατηγοριών που έχει κατασκευάσει (Κυριαζή, 1999:294).

Ο καθορισμός των κατηγοριών ανάλυσης είναι ο πιο λεπτός και σημαντικός σταθμός στη διαδικασία ανάλυσης του περιεχομένου και η επιτυχία εξαρτάται από τις κατηγορίες που επιφέρουν την ταξινόμηση του υλικού επικοινωνίας (Βάμβουκας, 2007:273-274).

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, πραγματοποιήθηκε εντοπισμός και καταγραφή των άρθρων που έχουν ως θέμα τους τις προσφυγικές ροές και, με βάση την θεματολογία τους, ερευνήθηκαν οι τρόποι πλαισίωσης από τις επιλεγμένες ενημερωτικές ιστοσελίδες. Η μέθοδος συνίσταται στη συστηματική καταγραφή και ταξινόμηση του περιεχομένου των επιλεγμένων δημοσιευμάτων (αυτά που αφορούν στο προσφυγικό ζήτημα την ορισμένη χρονική περίοδο, από 01/01/16 έως 31/03/2017).

Συγκεκριμένα, μελετήθηκαν τα ηλεκτρονικά άρθρα ενημέρωσης ως προς το πλήθος τους, ως προς το περιεχόμενό τους (το προσφυγικό ζήτημα) και ως προς τα μορφολογικά στοιχεία των δημοσιευμάτων. Διερευνήθηκαν η συχνότητα και ο αριθμός των άρθρων που δημοσιεύτηκαν, οι θεματολογίες που επικράτησαν στα δημοσιευμένα άρθρα, η διακύμανσή και τα αίτιά της σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα.

Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από τρεις ενημερωτικές ιστοσελίδες, μία για κάθε Νομό, το Νομό Ιωαννίνων, το Νομό Πρέβεζας και το Νομό Άρτας. Δεν περιλήφθηκε ο Νομός Θεσπρωτίας, καθώς δεν δέχθηκε επίσημα προσφυγικές ροές. Οι τρεις ενημερωτικές ιστοσελίδες με καθημερινές αναρτήσεις που επιλέχθηκαν είναι οι εξής: 1) «Epiruspost», 2) Prevezatoday» και 3) «Μαχητής Άρτα». Η επιλογή των ενημερωτικών ιστοσελίδων πραγματοποιήθηκε με βάση δυο κριτήρια: α) την υψηλή επισκεψιμότητα από τους πολίτες της τοπικής κοινωνίας στα Ιωάννινα, στην Πρέβεζα και στην Άρτα και β) τον ενημερωτικό/δημοσιογραφικό τους χαρακτήρα.

Τα blogs (Epirusgate, epirus today, PrevezaBest, Preveza, Τηλεβόας της Άρτας, myblogs.gr κ.α.) εξαιρέθηκαν από το δείγμα, διότι αποτελούν χώρους όπου οι χρήστες μπορούν να δημιουργήσουν δωρεάν ένα ιστολόγιο και εκεί να αποτυπώσουν τις σκέψεις τους, τις απόψεις τους ή και τους σχολιασμούς τους, κάτι που συνιστά μια ιδιότυπη μορφή ενημέρωσης χωρίς δημοσιογραφική διάρθρωση. Επίσης τα blogs συγκροτούν συχνά χώρους διαλόγου μεταξύ των πολιτών όπου τις περισσότερες φορές οι δημιουργοί τους διατηρούν την ανωνυμία τους. Αντίθετα, στις ιστοσελίδες ενημέρωσης που επιλέχθηκαν για το δείγμα της έρευνας, τα άρθρα συντάσσονται αποκλειστικά από αρθρογράφους και είναι επώνυμα.

Τόσο στο Νομό Ιωαννίνων, όσο και στο Νομό Πρέβεζας, οι επιλεγθείσες ήταν οι μοναδικές ιστοσελίδες ενημέρωσης με τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Στο Νομό Άρτας υπήρχε ακόμη μία ιστοσελίδα ενημέρωσης, η οποία αποκλείστηκε λόγω της απουσίας καθημερινής ανανέωσης στα αναρτώμενα θέματα.

Η έρευνα των άρθρων που αναφέρονταν στην προσφυγική κρίση στην Ήπειρο πραγματοποιήθηκε για το διάστημα από 01/01/2016 έως 31/03/2017. Οι πρώτες μετακινήσεις προσφύγων προς την Ήπειρο πραγματοποιήθηκαν τον Μάρτιο του 2016.

Ο Ιανουάριος και ο Φεβρουάριος του έτους 2016, επιλέχθηκαν -παρά το γεγονός ότι το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δεν υπήρχε καμία προσφυγική ροή προς την Ήπειρο - προκειμένου να διερευνηθεί εάν δημοσιεύθηκαν κάποια σχετικά άρθρα με σκοπό να προβληματίσουν, να ασκήσουν κριτική ή να προετοιμάσουν τους πολίτες της Ηπείρου, δεδομένου ότι οι δημοτικές αρχές βρίσκονταν σε διαδικασία αναμονής και προετοιμασίας για την υποδοχή των προσφύγων .

Η αναζήτηση των άρθρων πραγματοποιήθηκε με βάση τις ακόλουθες 13 λέξεις κλειδιά: «Πρόσφυγες», «Προσφυγόπουλα», «Κατσικάς», «Σύριοι», «Στρατόπεδο Πετροπουλάκη», «Ρατσισμός», «Ξενοφοβία», «Συρία», «Ασυνόδευτα», «Παραβατικότητα», «Καταυλισμός», «Αλλοδαποί», «Αφγανοί».

Κωδικοποίηση

Για την κωδικοποίηση των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε υπολογιστικό φύλλο excel, το οποίο περιλάμβανε τα εξής στοιχεία: την ημερομηνία ανάρτησης, το όνομα της ιστοσελίδας (με αριθμητική κωδικοποίηση), το μέγεθος του άρθρου (με αριθμητική κωδικοποίηση, σύμφωνα με τον αριθμό των λέξεων), τον τίτλο, τις κατηγορίες της θεματολογίας (σύμφωνα με το περιεχόμενο, τον τίτλο και τις λέξεις κλειδιά), το είδος πλαισίωσης (με αριθμητική κωδικοποίηση) και τις λέξεις κλειδιά. Ας σημειωθεί εδώ, πως σύμφωνα με την δημοσιογραφική πρακτική και ειδικότερα αυτή των ηλεκτρονικών ενημερωτικών ιστοσελίδων, ένα άρθρο ορίζεται «μικρό», όταν περιλαμβάνει έως 200 λέξεις, «μεσαίο» όταν αποτελείται από 200 έως 400 λέξεις, «μεγάλο» όταν ξεπερνά τις 400 λέξεις.

Η κατηγοριοποίηση ξεκίνησε με τρεις κατηγορίες, καθώς όμως εξελισσόταν ο εντοπισμός και η καταγραφή των άρθρων, δημιουργήθηκε - με βάση το περιεχόμενο και τις λέξεις κλειδιά - η αναγκαιότητα δημιουργίας νέων κατηγοριών. Οι τελικές κατηγορίες ήταν οι εξής: 1) Υποδομές Εγκαταστάσεις, 2) Δημόσια /Ατομική υγεία, 3) Εκπαίδευση, 4) Κοινωνική Αλληλεγγύη, 5)Παραβατικότητα, 6)Ρατσισμός, 7)Εξέγερση/Διαμαρτυρίες, 8)Μετακινήσεις/Εγκατάσταση προσφύγων.

Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Η επεξεργασία και η ένταξη των δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε υπολογιστικό φύλλο Excel και ακολούθησε στατιστική ανάλυση με την δημιουργία πινάκων και γραφημάτων.

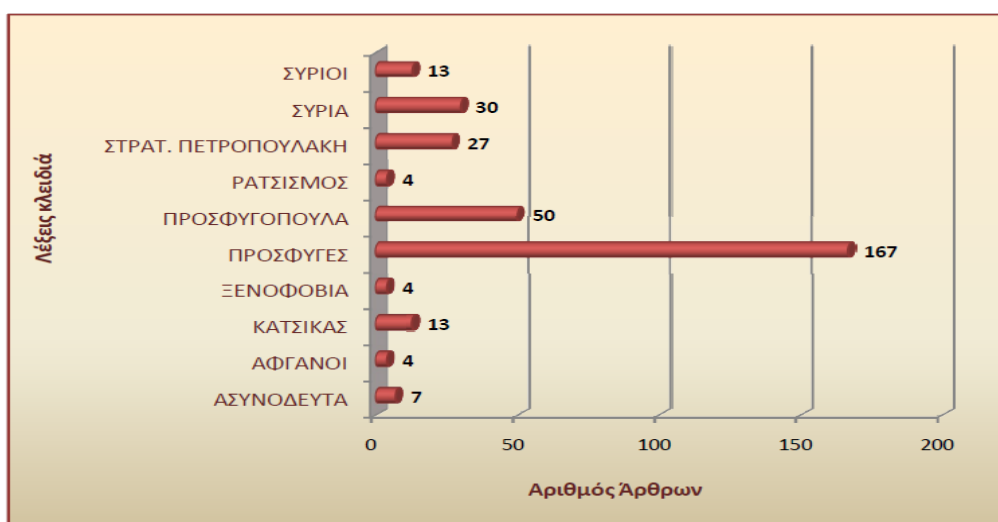
Εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν 319 άρθρα. Άρθρα που εντοπίστηκαν να έχουν αναρτηθεί δυο φορές, προσμετρήθηκαν στην ιστοσελίδα που αναρτήθηκαν για πρώτη φορά, δηλαδή στην αρχική τους πηγή. Η «Preveza today» και η «Μαχητής Άρτα» ανέκτησαν επανειλημμένα άρθρα από την ιστοσελίδα «Epiruspost».

Αποτελέσματα Έρευνας

Πλήθος αναφορών στο προσφυγικό ζήτημα

Σχετικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας μελέτης, διαπιστώθηκε ότι ο συνολικός αριθμός των άρθρων που αναρτήθηκαν και αναφέρονταν στο προσφυγικό ζήτημα, από την 01/01/2016 έως τις 31/03/2016 (των οποίων η αναζήτηση πραγματοποιήθηκε με τις λέξεις κλειδιά που αναφέρθηκαν παραπάνω) ήταν συνολικά 319 άρθρα.

Στην ιστοσελίδα «EpirusPost» εντοπίστηκαν άρθρα που αφορούσαν και στους άλλους Νομούς, πέρα από το Νομό Ιωαννίνων.

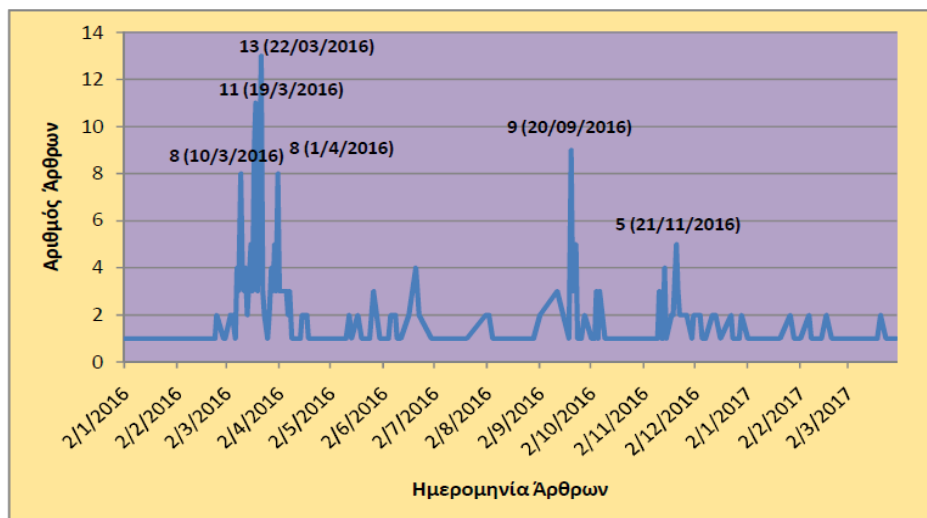
Γράφημα 1: Αριθμός άρθρων με βάση τις λέξεις κλειδιά από 01/01/2016 έως 31/03/2017

Παρατηρώντας το γράφημα 1 διαπιστώνουμε, πως με την λέξη κλειδί «Πρόσφυγες» και «Προσφυγόπουλα» εντοπίστηκαν τα περισσότερα άρθρα. Με τις λέξεις κλειδιά «Αλλοδαποί» και «Αφγανιστάν» δεν εντοπίστηκε κανένα άρθρο, ενώ με την λέξη κλειδί «Συρία» και «Σύριοι» εντοπίστηκαν 30 και 13 άρθρα αντίστοιχα.

Η απουσία άρθρων με βάση την λέξη-κλειδί «Αφγανοί» θα μπορούσε να αποδοθεί στο γεγονός, ότι η κυρίαρχη και μάλλον θετική αναπαράσταση των προσφύγων αφορά κατά προτεραιότητα τους Σύριους, οι οποίοι συχνά θεωρούνται και ως οι μόνοι πρόσφυγες. Αντίθετα, οι Αφγανοί γίνονται περισσότερο αντιληπτοί ως μετανάστες με προβληματική συμπεριφορά, κάτι που προκύπτει έμμεσα από το περιεχόμενο (και όχι από τις λέξεις κλειδιά) κάποιων άρθρων, στα οποία συνδέονται με την παραβατικότητα και την αποκλίνουσα συμπεριφορά. Για παράδειγμα στην αναζήτηση άρθρων, με την λέξη κλειδί «Αφγανοί» εμφανίστηκαν άρθρα με τίτλους όπως «*Έφυγαν από το στρατόπεδο σαράντα Αφγανοί...*», «*Νέα αιματηρή συμπλοκή στη μεθόριο*» κ.α. Στο άρθρο με τίτλο «*Έφυγαν από το στρατόπεδο σαράντα Αφγανοί...*» γινόταν αναφορά στην άρνηση των Αφγανών να παραμείνουν στο στρατόπεδο Πετροπουλάκη, την έντονη διαμαρτυρία τους καθ' όλη την διάρκεια της νύχτας και την απαίτηση τους να μετακινηθούν δωρεάν με λεωφορεία του ΚΤΕΛ στην Αθήνα. Στο άρθρο με τίτλο «*Νέα αιματηρή συμπλοκή στη μεθόριο*» γινόταν αναφορά στην συμπλοκή Αφγανών και Αλβανών «λαθρομεταναστών» στα ελληνοαλβανικά σύνορα.

Διακύμανση ροής άρθρων

Κατά το χρονικό διάστημα της έρευνας υπήρξαν διακυμάνσεις στην ροή άρθρων που σχετίζονταν με την προσφυγική κρίση. Τα χρονικά διαστήματα στα οποία παρατηρήθηκε αυξημένη ροή άρθρων, ήταν όταν προέκυψαν δυσκολίες διαχείρισης σοβαρών ζητημάτων των προσφύγων από την τοπική κοινωνία, όπως η εγκατάσταση τους και το ζήτημα της εκπαίδευσης.

Γράφημα 2: Αριθμός άρθρων ανά ημερομηνία με όλες τις λέξεις κλειδιά από 01/01/2016 έως 31/03/2017

Παρατηρώντας το γράφημα 2 εντοπίζουμε ευδιάκριτα μία κορυφή στις 22/03/2016. Τη συγκεκριμένη ημερομηνία υπάρχει μια αυξημένη ανάρτηση κειμένων, συνολικά δεκατρία (13) άρθρα, ακολουθεί η δεύτερη κορυφή στις 19/03/2016 όπου συνολικά αναρτήθηκαν έντεκα (11) άρθρα και ακολουθούν τρεις μικρότερες κορυφές, στις 20/09/2016 με εννέα (9) αναρτημένα άρθρα και στις 10/03/2016 με οχτώ(8) άρθρα, καθώς και την 01/04/2016 με οχτώ (8) επίσης άρθρα.

Στις 22/03/2016 , διάστημα που συμπίπτει με την άφιξη των πρώτων προσφύγων στα Ιωάννινα με σκοπό τη διαμονή τους στο Κέντρο Φιλοξενίας της περιοχής Κατσικά, παρατηρούνται αυξημένες αναρτήσεις. Στις 19/03/2016 πραγματοποιούνταν προετοιμασίες σχετικά με τους χώρους διαμονής και γίνονταν ανακοινώσεις σχετικά με τις ανάγκες των προσφύγων, κατά το πρώτο διάστημα φιλοξενίας τους στον καταυλισμό. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι η θεματολογία των αναρτημένων άρθρων τις συγκεκριμένες ημερομηνίες, αφορούσε τις συνθήκες διαβίωσης και τις υποδομές, καθώς και την έκκληση για κοινωνική αλληλεγγύη και υποστήριξη των προσφύγων. Για παράδειγμα, κάποιοι τίτλοι από τα άρθρα που δημοσιεύτηκαν το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ήταν:- «*Ήπειρος: Τραγικές οι συνθήκες στο πρώην αεροδρόμιο «Κατσικά» - Δεκάδες οικογένειες αποχώρησαν*», « *Συντονιστικό για τους πρόσφυγες με συμμετοχή της Περιφέρειας* », «*Τριτοκοσμικές συνθήκες στον Κατσικά..Ερωτήματα-αγωνίες και αβεβαιότητα*», «*Ευχαριστίες του Δήμου Αρταίων για την ανταπόκριση του κόσμου στη συγκέντρωση τροφίμων για τους πρόσφυγες*», «*Μεγάλη ανάγκη για*

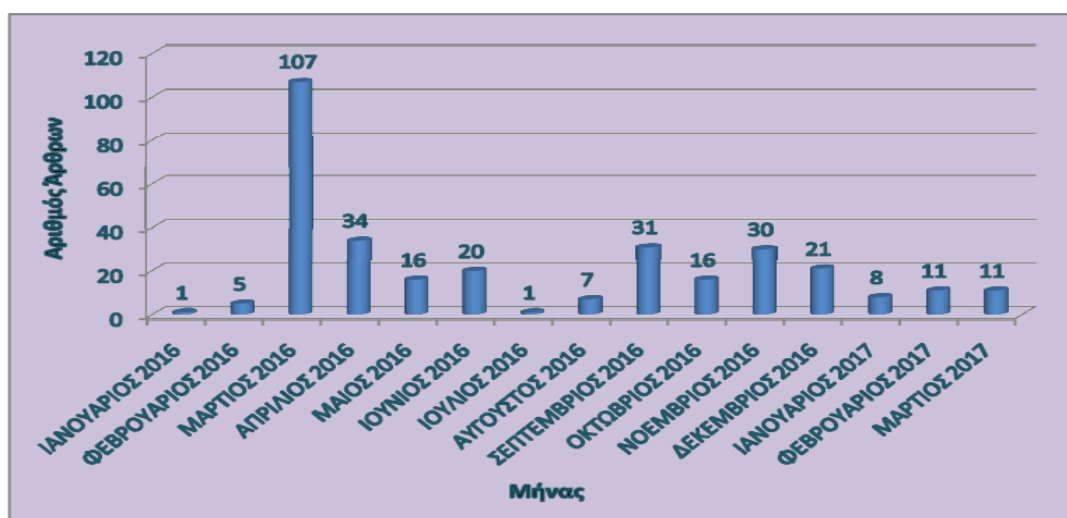
φάρμακα και είδη πρώτης ανάγκης για τους πρόσφυγες που φιλοξενούνται στη Φιλιπιάδα», «Νέα λίστα με είδη που συγκεντρώνει το ΚΙΦ Άρτας για τους πρόσφυγες», «Ανακοινώθηκε η λίστα με τα είδη που μπορούν να προσφέρουν οι πολίτες για τους πρόσφυγες- Συγκεντρώνονται στον Ζωγράφειο Οίκο Ευγηρίας» κ.ά.

Από την 01/01/2016 μέχρι τον Μάρτιο του 2016, παρατηρήθηκαν λιγοστές αναρτήσεις, πιθανόν επειδή η μετακίνηση προσφύγων προς την Ήπειρο δεν ήταν ακόμη επιβεβαιωμένη, κάτι που τελικά αποφασίστηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Η αυξημένη ανάρτηση άρθρων που παρατηρείται στις 20/09/2016 οφείλεται στο γεγονός ότι τη δεδομένη χρονική περίοδο είχε προκύψει έντονο ζήτημα αναφορικά με την εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων. Στη Φιλιπιάδα (περιοχή Πρέβεζας), το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου αρνούσαν την παραχώρηση του σχολείου σε προσφυγόπουλα κατά τις απογευματινές ώρες (Preveza today, 20/09/2016). Για παράδειγμα, αναρτήθηκαν άρθρα με τίτλους όπως «Με αφορμή την επιστολή του Δ.Σ. του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων του 2ου Δημοτικού σχολείου Φιλιπιάδας...», «Περιφερειάρχης και Δήμαρχος για τις αντιδράσεις στη Φιλιπιάδα», «Νηφαλιότητα και ψυχραιμία συνιστά ο Περιφερειάρχης Ηπείρου Αλέκος Καχριμάνης στους γονείς της Φιλιπιάδας οι οποίοι αντιδρούν στο ενδεχόμενο να φιλοξενηθούν προσφυγόπουλα στο 2ο Δημοτικό Σχολείο», «Οκτακόσιες τάξεις υποδοχής για τα προσφυγόπουλα- Πως θα λειτουργήσουν», «27^ο το σχολείο που θέλει τα προσφυγόπουλα» «Άρθρο του Σπύρου Κυριακή για την απόφαση του Συλλόγου Γονέων του 2ου Δημοτικού Σχολείου Φιλιπιαδας» κ.ά.

Συνεπακόλουθα, στις 21/11/2016 τα περισσότερα άρθρα είχαν ως θεματολογία την εκπαίδευση και τις σχετικές αντιδράσεις και διαμαρτυρίες, καθώς επίσης και την απαντητική εκδήλωση κοινωνικής αλληλεγγύης από πολιτικές παρατάξεις, από πολιτικά πρόσωπα και από οργανώσεις. Ενδεικτικά, κάποιιοι από τους τίτλους των άρθρων που δημοσιεύτηκαν ήταν: «Ο Περιφερειάρχης απάντησε εγγράφως στην επιστολή των γονιών που του κοινοποιήθηκε τονίζοντας ότι μέσα από τον διάλογο και τη συνεργασία μπορούν να βρεθούν οι κατάλληλες λύσεις». «Φιλιπιάδα.. Δράσεις κι αντιδράσεις για την εκπαίδευση των προσφύγων », «Επιστολή του Δημάρχου Ζηρού προς τον Υπουργό Παιδείας κ. Φίλη» ,«Πρέβεζα: Για το κλίμα ξενοφοβίας που καλλιεργείται με αφορμή την εκπαίδευση των προσφυγόπουλων», «ΠΑΜΕ: Καταδικάζουμε την προσπάθεια απομόνωσης των προσφυγόπουλων, να ενταχθούν

τώρα στο δημόσιο σχολείο», «Ένα κείμενο που κατάφερε σε χρόνο μηδέν να στιγματίσει ολόκληρη την κοινωνία της Φιλιππιάδας» κ.ά.

Γράφημα 3: Αριθμός άρθρων ανά μήνα με όλες τις λέξεις κλειδιά από 01/01/2016 έως 31/03/2017

Στο Γράφημα 3 παρατηρούμε μια αύξηση των αναρτήσεων τον Μάρτιο, που είναι ο μήνας υποδοχής των προσφύγων, καθώς και τον Απρίλιο, που είναι ο πρώτος μήνας προσαρμογής, με αναφορές στις βασικές ανάγκες των φιλοξενούμενων και των χώρων φιλοξενίας, στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεγγύης. Για παράδειγμα αναρτήθηκαν άρθρα όπως: «Το Σάββατο πάρτυ οικονομικής ενίσχυσης της Πρωτοβουλίας Αλληλεγγύης στους Πρόσφυγες – Η Π. Καλογήρου στον Prisma», «Αντιπολεμική-αντιϊμπεριαλιστική-αντιφασιστική αλληλεγγύη στους πρόσφυγες», «Έφτασαν στον Κατσικά Ιωαννίνων την Κυριακή περίπου 1200 πρόσφυγες», «Συντονισμός φορέων για την δράση συλλογής τροφίμων για τους πρόσφυγες στο Δήμο Αρταίων στις 19 Μαρτίου», «Συγκέντρωση τροφίμων και ρούχων για τους πρόσφυγες στο Δήμο Αρταίων», «ΠΑΜΕ: Είδη πρώτης ανάγκης, ρουχισμό και βρεφικά – παιδικά είδη παρέδωσαν στους πρόσφυγες που βρίσκονται στη Φιλιππιάδα αντιπροσωπεΐες των Εργατικών Κέντρων Λευκάδας – Βόνιτσας και Άρτας», «Συγκέντρωση ειδών διατροφής, ιματισμού και ατομικής υγιεινής για τις ανάγκες των Κέντρων Φιλοξενίας Προσφύγων - Μεταναστών», «Ζεστή αγκαλιά στους πρόσφυγες άνοιξε η Κόνιτσα»

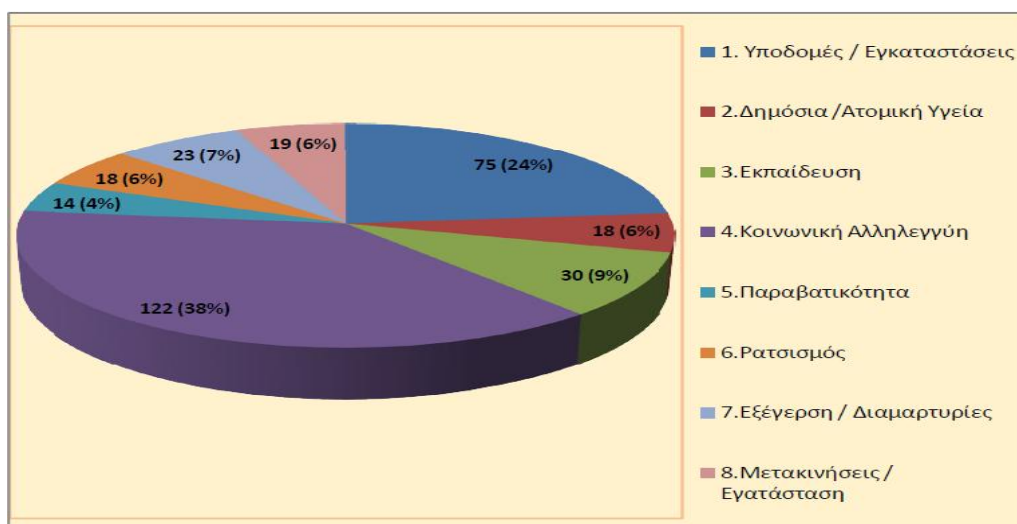
Τον Σεπτέμβριο και τον Νοέμβριο 2016, παρατηρήθηκε αύξηση των αναρτήσεων καθώς, με αφορμή την έναρξη της σχολικής χρονιάς προέκυψαν και συζητήθηκαν ζητήματα σχετικά με την πρόσβαση των παιδιών προσφύγων στα σχολεία και με τα

δικαιώματά τους στην εκπαίδευση. Ενδεικτικοί τίτλοι των άρθρων που δημοσιεύτηκαν ήταν: *«Τα προσφυγόπουλα έχουν δικαίωμα στην Εκπαίδευση-Ξεκινούν σήμερα Δευτέρα 21/11 το μάθημα»*, *«Σύλλογος εκπαιδευτικών ΠΕ Ν. Πρέβεζας: Καταγγέλλουμε οποιαδήποτε απόπειρα, με κάθε δικαιολογία, να δημιουργηθούν χώροι «εκπαίδευσης» γκέτο καθώς και κάθε ξενοφοβική αντίδραση»*, *«Η οριστική απόφαση... Τα σχολεία της Ηπείρου που θα φιλοξενήσουν τα προσφυγόπουλα»*, *«Κουδούνι την Δευτέρα για τα προσφυγόπουλα στην Κόνιτσα»*, *«Στα θρανία κάθισαν τα προσφυγόπουλα της Κόνιτσας»*, *«Οκτακόσιες τάξεις υποδοχής για τα προσφυγόπουλα- Πως θα λειτουργήσουν»* κ.ά.

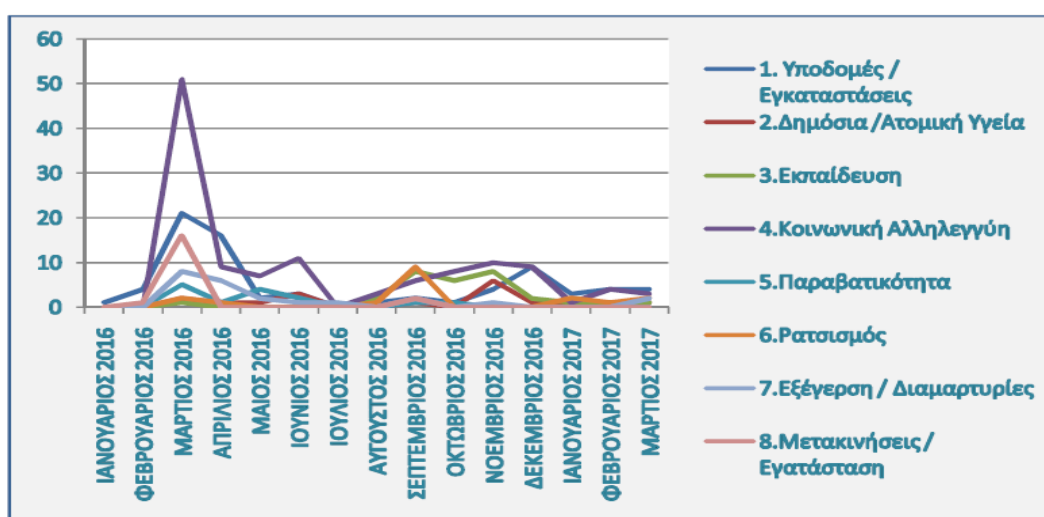
Τον Ιούνιο 2016 παρατηρείται, συγκριτικά με τους επόμενους δυο μήνες, αύξηση των αναρτημένων άρθρων. Καταμετρήθηκαν είκοσι (20) άρθρα, ενώ τον Ιούλιο ένα (1) και τον Αύγουστο επτά (7). Η αύξηση των αναρτήσεων τον Ιούνιο, μπορεί να αποδοθεί στις άσχημες καιρικές συνθήκες που επικρατούσαν στον καταυλισμό του Κατσικά κατά την διάρκεια του καλοκαιριού, γεγονός που ενέτεινε την επικέντρωση της θεματολογίας στις «υποδομές και εγκαταστάσεις». Για παράδειγμα, οι τίτλοι των άρθρων που δημοσιεύτηκαν ήταν: *«Πολλά λεφτά, φτωχά μενού στους καταυλισμούς.. Το ραμαζάνι και η διατροφή φέρνουν προβλήματα υγείας»* *«Χάος στον Κατσικά... Τραγικές οι συνθήκες.. Δεκάδες οικογένειες αποχώρησαν»*, *«Κραυγή απελπισίας από τους Σύριους στον Κατσικά. «Σώστε τα παιδιά μας»* κ.ά.

Θεματολογία αναφορών

Κατά το χρονικό διάστημα από 01/01/2016 έως 31/03/2017, η ενημέρωση στις ιστοσελίδες της Ηπείρου κατακλύζεται από θέματα προσανατολισμένα στην κοινωνική αλληλεγγύη και στις υποδομές.

Γράφημα 4: Θεματολογίες που επικράτησαν στα δημοσιευμένα άρθρα από 01/01/2016 έως 31/03/2017

Γράφημα 5: Αριθμός Άρθρων ανά μήνα και θεματολογία από 01/01/2016 έως 31/03/2017

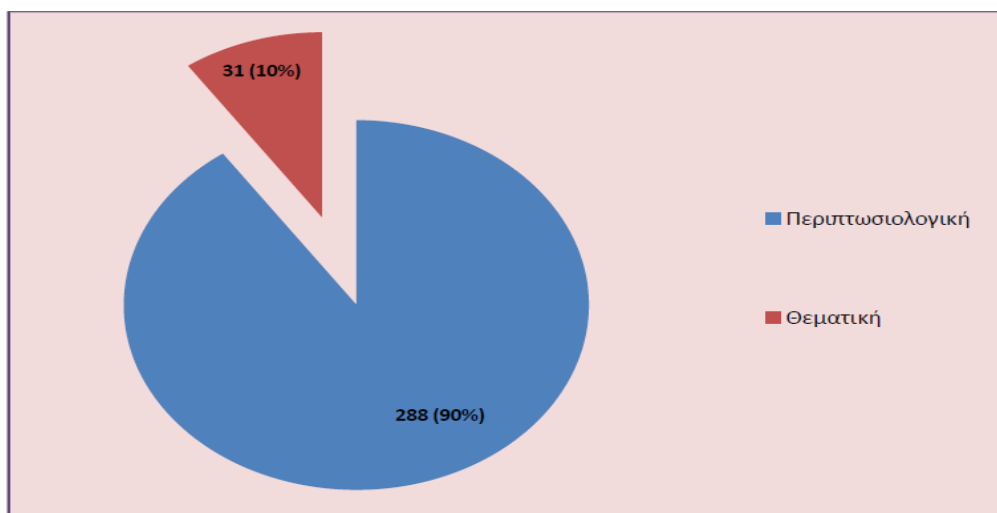
Πιο συγκεκριμένα, εξετάζοντας το τρίτο ερευνητικό ερώτημα και παρατηρώντας τα γραφήματα 4 και 5, παρατηρούμε ότι 122 άρθρα (38%) είχαν ως θεματολογία την Κοινωνική Αλληλεγγύη, 75 άρθρα (24%) είχαν ως θεματολογία τις Υποδομές /Εγκαταστάσεις και 30 άρθρα (9%) είχαν ως θεματολογία την Εκπαίδευση. Ακολουθούν 23 άρθρα (7%) με θεματολογία σχετική με διαμαρτυρίες και μικρές εξεγέρσεις των προσφύγων λόγω των ελλιπών υποδομών. 19 άρθρα (6%) είχαν ως θεματολογία τις συνεχείς μετακινήσεις και εγκαταστάσεις των προσφύγων στην

Ήπειρο και 18 άρθρα (6%) τον ρατσισμό. Εντοπίστηκαν επίσης 14 άρθρα (4%) σχετικά με την παραβατικότητα των προσφύγων (κακοποίηση παιδιών και μιας εγκύου, συμμετοχή σε κυκλώματα και συνέργεια σε λαθρεμπόριο ομοεθνών τους, αντιπαραθέσεις μεταξύ Σύριων και Αφγανών). Ενδεικτικοί τίτλοι αυτής της τελευταίας κατηγορίας είναι οι εξής: «*Σύριοι πρόσφυγες συνελήφθησαν στην Αλβανία!*», «*Διαψεύδει τα δημοσιεύματα για βιασμό στο Πετροπουλάκη η Πρωτοβουλία Αλληλεγγύης στους Πρόσφυγες*», «*Συνελήφθησαν οι πρόσφυγες που ξαναχτύπησαν την έγκυο!*», «*Συναγερμός στην ΕΛ.ΑΣ. για έλεγχο υπόπτων τζιχαντιστών*», «*Καταγγελίες για κακοποίηση παιδιών στους προσφυγικούς καταυλισμούς*», «*Τι συμβαίνει με τα ασυνόδευτα*», «*Κυκλώματα προμηθεύουν μετανάστες με πλαστά έγγραφα*», «*Τα κυκλώματα έπιασαν.. δουλειά.. Συλλήψεις Συρίων κι Αλβανού στα σύνορα!*», «*Έκλεισαν την Εθνική οι Πρόσφυγες στην Φιλιπιάδα*» κ.ά.

Συνοψίζοντας, με βάση τον συνολικό αριθμό των άρθρων, παρατηρούμε ότι τα περισσότερα από αυτά είχαν ως θεματολογία την Κοινωνική Αλληλεγγύη και τις Υποδομές/Εγκαταστάσεις. Με βάση τα αποτελέσματα, φαίνεται πως οι ενημερωτικές ιστοσελίδες της Ηπείρου «Preveza today», «Μαχητής Άρτα» και «Epiruspost», με τις αναφορές τους, υποστήριζαν τις ανάγκες των προσφύγων και θεματοποίησαν την ανάγκη για αλληλεγγύη. Επίσης, ασχολήθηκαν με τις υποδομές προκειμένου να καταδειχθεί η ανάγκη για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης χωρίς να συντείνουν στην δημιουργία κλίματος ξενοφοβίας.

Είδος πλαισίωσης

Σχετικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά το είδος της πλαισίωσης, παρατηρούμε ότι το 90% των άρθρων (288 από τα 319 άρθρα) χρησιμοποίησαν την περιπτωσιολογική πλαισίωση, ενώ μόνο το 10% (31 άρθρα) πλαισίωσε την προσφυγική κρίση θεματικά.

Γράφημα 6:Συνολικός αριθμός άρθρων και ποσοστό επί τις % ανά θεματολογία από 1/01/16 έως 31/03/17

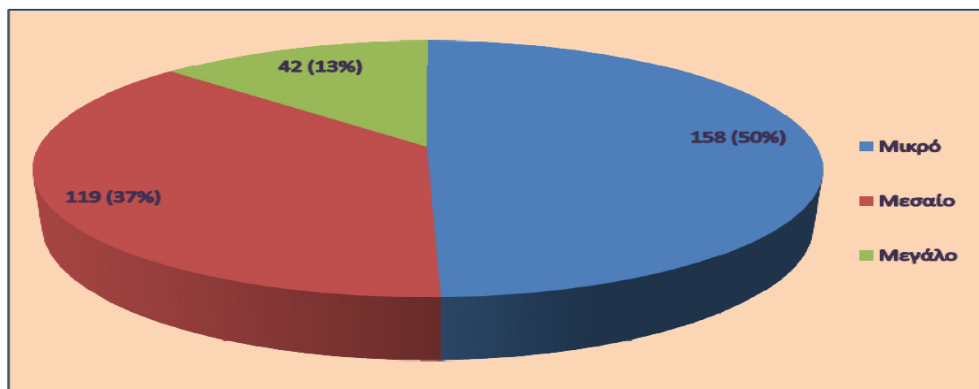
Τα 31 άρθρα (10%) αναφέρονταν σε επιστολές πολιτικών παρατάξεων που αντιμετώπιζαν το προσφυγικό ζήτημα σαν θέμα που αφορά όλη την Ευρώπη και καταλόγιζαν τις ευθύνες σε ευρύτερους πολιτικούς χειρισμούς, τόσο της Κυβέρνησης, όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως αιτία του προσφυγικού, στα παραπάνω άρθρα, αναφέρεται ο πόλεμος στη Συρία. Στο πλαίσιο αυτό, αναγνωρίζεται ότι η διατήρηση της εμπόλεμης κατάστασης στη Συρία είναι ζήτημα που αφορά όλες τις χώρες και ιδιαίτερα την Ευρώπη, η οποία δέχεται σημαντικές προσφυγικές ροές. Πρόκειται, δηλαδή, για θεματική προσέγγιση του ζητήματος, που αποτυπώνεται ενδεικτικά σε άρθρα όπως τα παρακάτω: «Ανακοίνωση για τη σύνοδο κορυφής Ε.Ε. – Τουρκίας», «Εισήγηση Β. Τσίρκα για τις εξελίξεις στο προσφυγικό», «Την εσωτερική ασφάλεια και τη Λευκή Βίβλο της ΕΕ για το μέλλον της Ευρώπης», «Γεωπολιτικό Μνημόνιο το Προσφυγικό, Ανακοίνωση για τη σύνοδο κορυφής Ε.Ε. – Τουρκίας» κ.ά.

Αντίθετα, στην πλειοψηφία τους (90%), οι τρεις ιστοσελίδες ενημέρωσης που επιλέχθηκαν για κάθε Νομό πλαισίωσαν την προσφυγική κρίση περισσότερο περιπτωσιολογικά (κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα). Τα άρθρα φαίνεται να πλαισιώνουν αποσπασματικά τη θέαση ενός προβλήματος, με έμφαση σε μεμονωμένα περιστατικά. Η προσοχή εστιάστηκε στα ίδια τα γεγονότα και όχι στα αίτια του προσφυγικού φαινομένου. Αυτού του είδους η πλαισίωση κάνει πιο οικείο το θέμα στον αναγνώστη ενεργοποιώντας το ενδιαφέρον και τα συναισθήματά του μέσα από αναφορές όπως ενδεικτικά οι παρακάτω: «Ένα ποτάμι ανθρώπινου πόνου

στη Φιλιππιάδα», «Μια μεγάλη αγκαλιά στα Δολιανά για όλα τα παιδιά!», «Η δραματική ιστορία μιας Σύριας στο στρατόπεδο Πετροπουλάκης στη Φιλιππιάδα», «Μαθητές του 1ου ΓΕΛ Φιλιππιάδας δημιουργούν για την ποίηση και ενάντια στον ρατσισμό», «Ο Σαμ από το Τσεπέλοβο έφτασε στην Ολλανδία!», «Βία κατά των γυναικών: Ιστορίες που σοκάρουν» κ.ά.

Μέγεθος άρθρων

Σχετικά με το πέμπτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά το μέγεθος των άρθρων και όπως προκύπτει από το γράφημα 7, διαπιστώνουμε πως, με βάση τον αριθμό των λέξεων τους, 158 άρθρα (50%) - τα περισσότερα, συγκριτικά με τις άλλες δυο κατηγορίες ήταν μικρά (έως 200 λέξεις), 119 άρθρα (37%) ήταν μεσαίου μεγέθους (έως 400 λέξεις) και 42 άρθρα (13%) ήταν μεγάλα (400 λέξεις και άνω).

Γράφημα 7: Αριθμός Άρθρων και ποσοστό επί τις % ανά έκταση από 01/01/2016 έως 31/03/2017

Η μειοψηφία των άρθρων μεγάλου μεγέθους αναφέρονταν σε τοποθετήσεις και επιστολές πολιτικών παρατάξεων, τα άρθρα μεσαίου μεγέθους εστίαζαν κυρίως στην κοινωνική αλληλεγγύη και τις υποδομές και συνοδεύονταν από πλούσιο φωτογραφικό υλικό, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των άρθρων, που ήταν μικρού μεγέθους, αναφέρονταν στις ανάγκες συλλογής τροφίμων και άλλων ειδών, όπως και στον ημερήσιο/εβδομαδιαίο αριθμό μετακινήσεων των προσφύγων από τον έναν καταυλισμό στον άλλον.

Συμπεράσματα

Στην έρευνα αυτή επιχειρήθηκε η διερεύνηση της πλαισίωσης (framing) της προσφυγικής κρίσης και η απόδοση αιτιότητας που απορρέει από τον τρόπο παρουσίασης και αντιμετώπισής της από τις τρεις ενημερωτικές ιστοσελίδες του νομού Ηλείου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε το κατά πόσο αντιμετωπίστηκε ως εθνικό ή ως ευρωπαϊκό ζήτημα, δεδομένου ότι η απόδοση αιτιότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει αποφάσεις σχετικά με τις στάσεις έναντι των κοινωνικών και πολιτικών δρώμενων (Iyengar, 1991).

Στο πλαίσιο της διερεύνησης του κεντρικού αυτού ερωτήματος εντοπίστηκαν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά των δημοσιευμάτων, όπως το πλήθος τους, το περιεχόμενό τους, η διακύμανση ροής και το μέγεθός τους.

Ως προς το περιεχόμενο των 319 διερευνημένων ηλεκτρονικών άρθρων, διαπιστώθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό τους εστιάζουν στην «Κοινωνική Αλληλεγγύη», στις «Υποδομές Φιλοξενίας» και στην «Εκπαίδευση», και λιγότερο στην «Παραβατικότητα», στον «Ρατσισμό» και στις λοιπές κατηγορίες. Με άλλα λόγια, οι ενημερωτικές ιστοσελίδες της Ηλείου «Preveza today», «Μαχητής Άρτα» και «Epiruspost» φαίνεται να επέλεξαν την εστίαση στην εκδήλωση αλληλεγγύης, αλλά και στην ανάδειξη των κενών και της ανάγκης βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων (τόσο στην περιοχή Κατσικά των Ιωαννίνων, όσο και στο στρατόπεδο Πετροπουλάκη της Φιλιπιάδας). Προτεραιότητα φαίνεται να αποδόθηκε επίσης στο σημαντικό ζήτημα της εκπαίδευσης αυτού του πληθυσμού, παρά στη σκιαγράφηση του ως «επικίνδυνου», γεγονός που θα ενέτεινε κοινωνικά αντανακλαστικά ξеноφοβίας.

Ως προς τη ροή της αρθρογραφίας, σύμφωνα με τα ερευνητικά αποτελέσματα διαπιστώθηκε αύξηση των αναρτημένων άρθρων σε περιόδους νέων προσφυγικών εισροών και σε περιόδους εντάσεων, όπως το χρονικό διάστημα που συμπίπτει με την άφιξη των πρώτων προσφύγων στα Ιωάννινα και την «εγκατάστασή» τους στον καταυλισμό της περιοχής Κατσικά ή την περίοδο που είχε προκύψει έντονο ζήτημα αναφορικά με την πρόσβαση των παιδιών προσφύγων στα σχολεία και τα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση.

Αναφορικά με το μέγεθος των επιλεγθέντων ηλεκτρονικών αναφορών, διαπιστώθηκε πως στην πλειοψηφία τους, ήταν μικρού και μεσαίου μεγέθους. Επιπλέον, τα μικρού

και μεσαίου μεγέθους άρθρα, συνοδεύονταν, σχεδόν όλα, από άφθονο φωτογραφικό υλικό, το οποίο προσελκύει το ενδιαφέρον και κερδίζει την προσοχή του αναγνώστη. Ενδεικτικά, ένα άρθρο μικρού μεγέθους με τίτλο «*Η δραματική ιστορία μιας Σύριας στο στρατόπεδο «Πετροπουλάκης» στη Φιλιπιάδα»* συνοδεύεται από φωτογραφίες μεγάλου μεγέθους, στις οποίες αποτυπώνεται η απόγνωση και η θλίψη μιας γυναίκας πρόσφυγα. Έτσι, η πραγματικότητα του πρόσφυγα, σε αυτό το πλαίσιο, αποτυπώνεται στη μνήμη ως εικόνα και προσεγγίζεται απλοποιημένη. Αρωγός αυτής της προσέγγισης είναι η επικέντρωση σε πρόσωπα και προσωπικές ιστορίες, ειδικά στις διαστάσεις τους εκείνες που ενεργοποιούν συναισθηματικές αντιδράσεις.

Πρόκειται για ένα εύρημα που ταιριάζει και συνδέεται με το κεντρικό ερευνητικό εύρημα της παρούσας μελέτης, δηλαδή, το είδος της επιλεγμένης πλαισίωσης και την επικράτηση της περιπτωσιολογικής προσέγγισης του προσφυγικού ζητήματος από τις ενημερωτικές ιστοσελίδες που εξετάστηκαν.

Σύμφωνα με τα ευρήματα, προκύπτει πως οι τρεις ιστοσελίδες που διερευνήθηκαν προσέγγισαν το προσφυγικό ζήτημα περιπτωσιολογικά, δηλαδή, κυρίως ως «εθνικό» παρά ως «ευρωπαϊκό», προτάσσοντας την τοπική έναντι μιας διασυνοριακής προσέγγισης που θα ευνοούσε μια ευρύτερη και περισσότερο πολυδιάστατη κατανόηση και ερμηνεία του προσφυγικού φαινομένου.

Ειδικότερα, τα περισσότερα άρθρα του δείγματος παρουσίαζαν την προσφυγική κρίση ως ένα συγκεκριμένο και αυτόνομο γεγονός, χωρίς να το συνδέουν με τα αίτια που το προκάλεσαν. Η εστίαση στα ίδια τα άτομα (ανάγκες και παροχές για τους πρόσφυγες ή προσωπικά δράματα όπως παραπάνω) απομακρύνει την προσοχή από τα γενεσιουργά αίτια των εμπόλεμων συνθηκών που δημιουργούν προσφυγικές ροές. Σε αυτή τη λογική, η πλειοψηφία των διερευνημένων άρθρων είχε ως κέντρο εστίασης το «ανθρώπινο ενδιαφέρον», που παραπέμπει στην *περιπτωσιολογική* προσέγγιση του ζητήματος και όχι στη *θεματική* του προσέγγιση, η οποία θα διαφαινόταν μέσα από την «απόδοση αιτίων» σχετικά με την προσφυγική κρίση. Όπως σημειώθηκε προηγουμένως, η θεματοποίηση της (αυτονόητης) «ανθρώπινης πλευράς» των προσφύγων εκφράζεται μέσω προσωπικών αφηγήσεων και μέσω της ανάδειξης των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και ιδιαίτερα οι γυναίκες και τα παιδιά. Δίπλα σε αυτή την περιγραφή της πραγματικότητας, η κοινωνία της Ηπείρου σκιαγραφείται και από τις τρεις ενημερωτικές ιστοσελίδες ως μια κοινωνία «συμπονετική», με μεγάλο βαθμό ανοχής και αλληλεγγύης απέναντι στους

αδύναμους. Ενδεικτικό είναι το υποστηρικτικό κλίμα υπέρ των παιδιών προσφύγων που δημιουργήθηκε όταν εκδηλώθηκαν οι έντονες αντιθέσεις για την εκπαίδευσή τους από τον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων στη Φιλιπιάδα.

Καταληκτικά, οι λέξεις, οι φράσεις, οι εικόνες, οι τίτλοι και οι υπότιτλοι, όλα τα στοιχεία που συνυπάρχουν σε έναν πρωτοσέλιδο τίτλο, συνδιαμορφώνουν το πλαίσιο ενός προβλήματος ή αλλιώς, τον ορισμό του. Ο ρόλος της πλαισίωσης φαίνεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικός στο πεδίο των δημόσιων ζητημάτων, όπως το προσφυγικό. Μέσα από τη χρήση της πλαισίωσης, ο τρόπος με τον οποίο ορίζεται ένα πρόβλημα, ορίζει εν μέρει, τους πιθανούς τρόπους συνειδητοποίησης (και συλλογικής) διαχείρισης του. Στην περίπτωση που μας απασχολεί, η περιπτωσιολογική προσέγγιση του προσφυγικού ζητήματος, έτσι όπως προέκυψε από την παρούσα μελέτη, φαίνεται να ευνοεί περισσότερο μια οικονομική από άποψη χρόνου και συγκινησιακά φορτισμένη ανάγνωση του προσφυγικού ζητήματος, παρά μια συνολική και εις βάθος κατανόηση του φαινομένου.

Με αυτό το δεδομένο, θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον να επεκταθούν τα όρια παρόμοιων ερευνών, να διασταυρωθούν τα αποτελέσματα και να διατυπωθούν υποθέσεις, τόσο για τους περιορισμούς εμβάθυνσης και κατανόησης του πολυπαραγοντικού χαρακτήρα ανθρωπιστικών κρίσεων, όσο και για τα περιθώρια και τις προϋποθέσεις ενεργοποίησης αποτελεσματικότερων συλλογικών παρεμβάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαμβουκάς Μ. (2007). *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Η Έκδοση Αθήνα: Γρηγόρης
- Benett W. L.& Livingstone S. (2003). *Gatekeeping, indexing, and live-event news: Is technology altering the construction of news?* *Political Communication*, 20(1), 363-380. DOI: <https://doi.org/10.1080/10584600390244121>
- Cohen B. (1963). *The press and foreign policy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. Retrieved April 2016, from: <https://archive.org/details/pressforeignpoli00coherich>
- Δεμερτζής Ν. (2002). *Πολιτική Επικοινωνία :διακινδύνευση, δημοσιότητα, διαδίκτυο*. Αθήνα : Παπαζήσης
- Ντόκα Α., Μπούζος Α. (2008). *Ημερήσιος Αθηναϊκός Τύπος και Εκπαίδευση: Είδος και Περιεχόμενο της καθημερινής Αρθρογραφίας*. Αθήνα: *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 126 (B), 55-79. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/grsr.9890>
- Entman R.M. (2007). Framing bias: Media in the distribution of power. *Journal of Communication*, 57(1), 163-173. DOI: <http://10.1111/j.1460-2466.2006.00336.x>
- Iyengar S. (1991). *Is Anyone Responsible?* Chicago:University of Chicago Press.
- Iyengar S. (2005). Speaking of Values:The Framing of American *Politics*. *The Forum*,3(3), 1-8.
DOI: <https://pcl.stanford.edu/common/docs/research/iyengar/2005/speaking.pdf>
- Καλαματιανού, Α.Γ.(1997). *Κοινωνική Στατιστική: Μέθοδοι Μονοδιάστατης Ανάλυσης*. Αθήνα: Το Οικονομικό
- Κουντούρη Φ. (2015).*Ο Μετανάστης στον Ελληνικό Τύπο:1950-2005. Η Περίπτωση της Εφημερίδας Τα Νέα*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Retrieved May 2016, from: <https://www.ekke.gr/publications/wp/wp15.pdf>
- Κυριαζή Ν. (1999). *Η κοινωνιολογική έρευνα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (έκδοση 13^η)

Κωστάλα Μ. (2015). *Η προσφυγική/μεταναστευτική κρίση στον ελληνικό τύπο κατά την προεκλογική περίοδο των βουλευτικών εκλογών της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 2015*. DOI:<https://medianalysis.net>

Lippmann W. (1988). *Η κοινή γνώμη* (μετάφραση Γ. Καραγιάννης). Αθήνα: Κάλβος
McCombs M. & Shaw L.D. (1976). *The agenda-setting function of mass media*.
The Public Opinion Quarterly, 36(2), 1-14.

DOI: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/009365027600300302>

Naveh C. (2002). *The role of the media in foreign policy decision –making: A theoretical framework*” *Conflict & Communication*, 1(2), 1-14. Retrieved April 2016 from: http://cco.regener-online.de/2002_2/pdf_2002_2/naveh.pdf

Παπαθανασόπουλος Σ. (1997). *Η δύναμη της τηλεόρασης: Η λογική του μέσου και η αγορά* Αθήνα: Καστανιώτης

Paletz, D.L.&Entman, R.M.(1981).*Media, power, politics*. New York: Free Press

Τσιτσανούδη Μ.Ν.(2008). *Το θέμα και το θύμα: Γλώσσα Εκπαίδευση και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*, Αθήνα: Εμπειρία Εκδοτική

Τσιτσανούδη Μ.Ν. (2006). *Η λαϊκή γλώσσα των ειδήσεων. Μια στάση απατηλής οικειότητας*. Αθήνα: Εμπειρία Εκδοτική.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΔΟΜ,(2016α,β). *COMPILATION OF AVAILABLE DATA AND INFORMATION REPORTING*. Retrieved June 2016 from:
[https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2016 Flows to Europe Overview.pdf](https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2016%20Flows%20to%20Europe%20Overview.pdf)

UNHCR,(2016). *Η Υ.Α. και ο Δήμος Θεσσαλονίκης υπογράφουν συμφωνία για 660 θέσεις στέγασης προσφύγων*. Retrieved May 2016 from:
<https://www.unhcr.gr/nea/deltia-typoy/artikel/e671fb2db3794e7ca1412264fc84d4ce/i-ya-kai-o-dimos-the.html?L=0>

UNHCR, (2017). *Greece*. Retrieved September 2017 from:
<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/60346>

maxitisartas, (2016). *Αρχίζει η συλλογή ειδών πρώτης ανάγκης για τους πρόσφυγες*. Retrieved March 19, 2016, from:
http://www.maxitisartas.gr/single_page.php?catid=2&id=896

Epiruspost, (2016, α). *Ένα ποτάμι ανθρώπινου πόνου... Και μια μεγάλη αγκαλιά στην Κόνιτσα*. Retrieved May 25, 2016, from:
<https://www.epiruspost.gr/reportaz/koinonia/52530-2016-03-11-20-09-41>

Epiruspost, (2016, β). *Μαρτυρίες... Οι άνθρωποι που ήρθαν από την κόλαση!*. Retrieved May 25, 2016, from:
<https://www.epiruspost.gr/reportaz/koinonia/52574-2016-03-18-20-26-49>

Epiruspost, (2016, γ). *Το... απόλυτο χάος με τις αφίξεις προσφύγων.... Ανετοιμότητα κι ασυνεννοησία*. Retrieved May 25, 2016, from:
<https://www.epiruspost.gr/reportaz/koinonia/52584-2016-03-20-12-12-52>

Prevezatoday, (2016). *Κείμενο χειρότερο και από του Ωραιοκάστρου από σχολείο της Φιλιππιάδας*. Retrieved October, 2016, from: <http://www.prevezatoday.gr/kimeno-chirotero-ke-apo-tou-oreokastrou-apo-scholio-tis-filippiadas/>